

Peti u nizu je rad Ladislava Heke, profesora Pravnog fakulteta u Segedinu pod naslovom „Pavao Matija Sučić, stolnobiogradski i đakovački biskup iz roda bačkih Sučića Pačerskih“ (str. 101-159). Heka u svom radu na početku govori o određenim pojedinostima (o livanjskom podrijetlu obitelji Sučić, o samoj obitelji Sučić, o Kalačkoj nadbiskupiji). U središtu njegova rada je Sučićeva služba u Stolnom Biogradu, gdje je Pavao Matija Sučić biskupovao od 1827. (odnosno od preuzimanja službe 1828. godine) do 1830. godine. Heka navodi Sučićevu brigu za kler, svećenički pomladak, liturgiju i pastoral svojih vjernika u Stolnobiogradske biskupiji, ali piše i o Sučiću kao ljubitelju prirode. Tek na kraju svoga rada Heka piše nekoliko crtica o Sučićevoj službi u Đakovu, prije svega iz perspektive Stolnog Biograda.

Potom slijedi rad Mirka Čurića, potpredsjednika Društva hrvatskih književnika, pod naslovom „Biskup Pavao Sučić u djelima đakovačkih autora“ (str. 161-176). Čurić se u svom radu posebno bavi prikazom onoga što o Sučiću pišu autori koji su pisali o povijesti mjesne crkve poput Matije Pavića i Emerika Gašića, ali i posebnog svjedočanstva biskupa Strossmayera kojega je sam Sučić primio u đakovačko sjemenište. Pišući o Sučiću, Čurić želi i iskočiti iz „đakovačkih okvira“ te spominje tekst Nikole Andrića koji u spisu o Strossmayerovim prethodnicima govori ponešto i o Sučiću.

Na kraju dijela zbornika u kojem se nalaze radovi stoji zajednički rad Pere Aračića i Ante Pavlovića, pod naslovom „Matija Pavao Sučić bosanski ili đakovački i srijemski biskup“ (str. 177-204). Autori se u svom radu bave Sučićevim životom i djelatnošću, posebno prikazu-

jući njegov rad kroz prikaz njegovih kanonskih vizitacija, te dekreta koje je izdavao nakon vizitacija ispravljajući ono što je potrebno u crkvama i župama. Također, u svom radu, Aračić i Pavlović, ističu njegovu posebnu brigu za glazbu i sjemenište, a ujedno se osvrću i na odnos Sučića i Strossmayera.

Na kraju zbornika nalazi se dodatak u kojem je značajna *Genealogija obitelji Sučić* koju su izradili Vladimir Nimčević i Robert Skenderović.

Pavao Sučić (1767. – 1834.), iz istoimene plemićke obitelji, ovim je zbornikom postao još jedna osoba iz galerije bačkih Bunjevaca Hrvata, čiji život i rad neće biti zaboravljeni. Važno je pisati o našim ljudima koji su u prošlosti gradili i radili za naš narod. Nažalost, još stojimo tako da o našim precima malo pišemo i malo znamo.

Dražan Skenderović

Tradicijska baština, identitet i migracije bačkih Hrvata Šokaca, glavna urednica Milana Černelić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, FF-press i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Zagreb – Subotica, 2018., str. 689.

Zbornik radova iz područja etnologije pod nazivom *Tradicijska baština, identitet i migracije bačkih Hrvata Šokaca* djelo je osamnaestero autora, a nastala je kao plod etnoloških istraživanja među bačkim Šokcima triju generacija studenata etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u okviru kolegija *Prakse terenskih istraživanja* čija je nositeljica dr. sc. Černelić. Studenti su započeli svoja

istraživanja 2014. godine u Monoštoru, Beregu i Somboru, naredne godine su istraživanja provedena u Sonti, Baču, Plavni i Vajskoj (gdje su dobiveni podatci i o Bođanima). Potom su istraživanja 2016. godine provedena u oba šokačka kraja s većom skupinom studenata, a proširena su i na Šokce u Santovu u Mađarskoj. Pojedinačnih dopunskih istraživanja bilo je i u 2017. i 2018. godini, a podatci su se pojedinačno provjeravali kontinuirano sve do završne pripreme radova za objavu.

S kojim ciljem je ova knjiga napisana i koji je njezin značaj? Do prije desetak godina unazad tradicijska kultura Hrvata na području Bačke bila je uistinu siromašno zapisana. Posebice ako govorimo o etničkoj skupini Šokaca na ovome području. Ne trebamo govoriti o tome koliko je ovo područje bogato kulturom od materijalne do nematerijalne kulturne baštine. Iako hrvatsko stanovništvo neupitno ljubomorno čuva svoje vrijednosti, jezik, običaje, folklor, globalizacija, htjeli mi to ili ne, djeluje vrlo snažno te sukladno modernizaciji i svemu što ona donosi, stanovništvo ide u korak s vremenom te se običaji ipak mijenjaju, zaboravljaju ili najbolje reći – ne prakticiraju u svakodnevnom životu kao do sredine prošloga stoljeća. Ljudi koji su ih prakticirali, odnosno čija je to bila svakodnevica, način života, odlaze s ovoga svijeta i zapravo ostaju sjećanja, njihove priče, fotografije. Stoga, od iznimne je važnosti bilo prikupiti što više informacija o njihovoj svakodnevici i staviti na papir, sačuvati od zaborava. Ova knjiga je zapravo svjedočanstvo onoga što smo, tko smo – naša osobna iskaznica, naš identitet. Ona je polazište za daljnja istraživanja tradicijske kulture Hrvata Šokaca na području Bačke.

Teme koje su obuhvaćene daju jedan široki pregled načina života, vrijednosti, mentaliteta Šokaca na ovome području. Osim što imamo povijesno vrijedne zapisane podatke, oni služe i u praktičnom smislu mlađim naraštajima koji se trude održati tradiciju u današnjici u svakodnevnom životu ili pak životu na pozornici – različita kulturno-umjetnička društva mogu je koristiti kao temelj za postavljanje prikaza običaja na sceni. Važno je biti dobro informiran u tim situacijama kako se ne bi dala pogrešna slika koja nerijetko kao takva može *outsajderima* dati krivi dojam o cjelokupnom identitetu. Posebice ako govorimo o Hrvatima kao nacionalnoj manjini u Republici Srbiji.

Reakcija publike koja se očekuje je da upoznaju kulturu i identitet Hrvata Šokaca u Bačkoj. Zatim, da oni koji su dio ove skupine (još više) zavole svoju kulturu, ono što jesu i trude se čuvati vrijednosti koje ona promovira. Dakle, na neki način afirmirati vlastiti identitet unutar i izvan svoje zajednice. Dakako, nadalje, potaknuti istraživače dopuniti ova istraživanja dok još postoje živi kazivači koji su svjedoci takvoga načina života.

Sadržaj knjige vrlo je organiziran i sistematiziran te bogat i širok – „za svakoga po nešto“. Teme radova odnose se kako na materijalnu tako i na nematerijalnu kulturnu baštinu koja je od iznimne važnosti jer ju nemamo u fizičkom obliku. Upoznat ćemo se s načinom života Hrvata Šokaca na ovome području: svakodnevica, tradicijsko gospodarstvo i privređivanje, tradicijski zanati i umijeća, običaji kroz godinu – životni ili blagdanski. Obrađeno je sveukupno sedamnaest tema.

Teme koje se odnose na svakodnevicu su: „Tradicijska prehrana“, „Primjena narodne medicine“, „Djetinjstvo, slobodno vrijeme i odrastanje u Monoštoru, Beregu i Santovu sredinom 20. stoljeća“, „Prakse tradicijske glazbe“, „Šokica i njezin svijet“ i „Narodna vjerovanja u Monoštoru i Beregu“. Zatim, teme koje se odnose na tradicijsko gospodarstvo, privređivanje, zanate i umijeća: „Tradicijsko i gospodarsko iskorištavanje šuma i voda u Monoštoru“, „Tradicijski obrti i vještine Monoštora i Berega“, „Tradicijski obrti i vještine Bača, Vajske, Plavne i Sonte u kontekstu suvremene konstrukcije društvenog sjećanja“, „Osnovne karakteristike šokačkih kuća nabijača i njihova sudbina na području Bača, Plavne i Bođana“, „Narodna nošnja i društveno sjećanje: procesi kanonizacije ženske narodne nošnje i njezina suvremena predstavljanja“ te „Narodne nošnje bačkih Hrvata Šokaca iz fundusa Etnografskog muzeja u Zagrebu“. Nadalje, životni i blagdanski običaji: „Porodni običaji sredinom 20. stoljeća“, „Posmrtni običaji kroz 20. stoljeće“, „Običaj prošnje u Monoštoru i Beregu“ i „Ophodi Kraljica u Beregu, Monoštoru, Santovu, Baču i Sonti“. I konačno, jedna tema vezana za migracije ovdašnjih Šokaca: „Migracije s područja Bačke od kraja Prvog svjetskog rata do danas“. Naposljetku, bibliografski prikaz „O Šokcima u Podunavlju bibliografski“.

Ova knjiga skup je znanstvenih radova iz područja etnologije. Vrlo je važna za kulturu i identitet Hrvata Šokaca na području Bačke – oslikava ga, no i afirmira. Sustavno obrađene teme vrijedan su doprinos u zapisivanju, skuplja-

nju i čuvanju kulture i identiteta ovdašnjeg stanovništva, a na korist različitim institucijama i pojedincima. Daju različite poglede na kulturu Hrvata Šokaca u Bačkoj. Bilježenjem se čuva identitet i daju opipljivi dokazi identiteta. Ona je, uz već objavljene publikacije, temelj i polazište za daljnja istraživanja. Najprije jer zapisa nema mnogo. Ona je i poticaj za daljnja istraživanja koja su dakako poželjna. Većina tema obrađena je metodologijom otvorenog intervjua. Istraživači su u nekoliko navrata boravili na terenu. Ispitan je 191 kazivač u osam šokačkih naselja. Neki od istraživača su *insajderi* te im je u tome smislu bilo lakše doći do kazivača, razumjeti ih. No, s druge strane, *outsajderi* istraživači nemaju problem sa subjektivnošću jer se uglavnom prvi puta susreću s tom kulturom. Neke od tema obradili su studenti etnologije kojima je terensko istraživanje kolegijaska obveza. Kvaliteta radova nije podjednaka, no to ne umanjuje njihovu vrijednost i značaj za hrvatsku zajednicu u Bačkoj. Također, rad na terenu podrazumijeva razgovor s mnogo osoba. Svaka osoba je za sebe, pa je i svaka obitelj za sebe, iako su dio jedne te iste zajednice. Tako možemo uočiti više tvrdnji za određene pojave te se zapitati koja je točna. Sve su točne! Bile one prakticirane kod većine ili dviju osoba – postojale su. Stoga nema točnih i netočnih podataka. Svaki podatak, čak i negativan (onaj koji negira neku praksu, postojanje) je podatak i vrijedan je za etnologa. Krajnje, sve ovo poziva na daljnja istraživanja i/ili dopune ovih tema.

Šestotinjak stranica, sedamnaest tema, osamnaest autora! Zacijelo je zaista puno truda, rada, vremena, pa i ljubavi utkano u stranice ove knjige.

Ja, prvenstveno kao etnologinja, zatim kao dio hrvatske zajednice u Republici Srbiji, mještanka istraženog sela, te na kraju kao jedna od autora, beskrajno sam ponosna i sretna imati je u rukama. Moja je preporuka pročitati je, saznati mnogo o tako maloj etničkoj zajednici, osjetiti dašak prošlosti, miris šuma, žubor voda koje su krojile kulturu Šokaca. Svaki zaljubljenik u tradiciju, uživati će u stranicama ove knjige. Usput, sjetit će se svojih baka i djedova i, možda, dobiti ideju što to on može napraviti kako bi sačuvao tragove tradicijske kulture koja pomalo nestaje iz naših svakodnevnica. Zaključila bih da je ova knjiga od iznimne važnosti u očuvanju i afirmaciji kulture i identiteta bačkih Hrvata Šokaca, kako njima samima, tako i za cijelu hrvatsku zajednicu u Republici Srbiji. Također, ona je poticaj za daljnja istraživanja: ova monografija prati monografiju o bačkim Hrvatima Bunjevcima, a neka bude vrijedan prethodnik istraživanju srijemskih i banatskih Hrvata.

Sonja Periškić Pejak

Dani hrvatske knjige i riječi : zbornik radova s Međunarodnog savjetovanja knjižničara 2018. godine, ur. Katarina Čeliković, Hrvatska čitaonica, Subotica, 2019., str. 213.

Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova najveća je književna manifestacija Hrvata u Vojvodini. Utemeljeni su davne 2002. godine i traju u kontinuitetu. Od početne dvodnevne manifestacije s par aktivnosti prerasla je 2018. godine u četverodnevnu manifestaciju s desetak aktivnosti namijenjenih svim dobnim i intelektualnim skupinama. Stručni skup je stalni program koji

se organizira svake godine na određene teme, a prate ga i zbornici radova koji su u početku tiskani nakon četiri do pet održanih skupova, potom bijenalno a sada godišnje, odnosno za prethodnu godinu.

Zbornik radova s Međunarodnog savjetovanja knjižničara 2018. godine drugi je ovakve vrste. Njih prati i novi vizualni izgled koji je suvremen i dopadljiv na prvi pogled. Naslovnica je bijele boje, a slika se smjenjuje i identična je plakatu za tu godinu koji je autorski rad akademskog profesora i grafičkog dizajnera Darka Vukovića. Budući da je 2018. godine tema savjetovanja bila „Primjena novih tehnologija i metoda rada u radu s djecom i mladima u knjižnicama“, Vuković se simbolički i kreativno opredijelio za sliku lap topa u obliku knjige.

Druga novina je neznatna izmjena naziva manifestacije koju su organizatori obrazložili znatnim proširenjem i obogaćenjem programa s nekoliko novih sadržaja što je uvjetovalo da od 2018. godine, kada su priređeni 17. po redu Dani, naslov i podnaslov manifestacije mijenjaju mjesta. Sada ova književna manifestacija nosi naziv „Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova“. Tako Balint Vujkov koji je bio „uzrok“ pokretanja ove manifestacije svakako trajno ostaje prepoznatljivo ime ove manifestacije, ali se otvaraju vrata i novim temama.

Zbornik radova s međunarodnog savjetovanja knjižničara 2018. godine tiskan je 2019. godine u sunakladi Hrvatske čitaonice i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Ovo je sedmi zbornik manifestacije i Hrvatska čitaonica ga je objavila u ediciji *Studije* kao osmu knjigu dok ga je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata tiskao u *Biblioteci Zbornici*, knj.